

1980/81:129

Måndagen den 4 maj

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som suppleant i konstitutions- och utrikesutskotten under Sten Anderssons ledighet anmält hans ersättare Anita Modin.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i konstitutionsutskottet

Anita Modin (s)

suppleant i utrikesutskottet

Anita Modin (s)

2 § Justerades protokollen för den 23 och 24 april.

3 § Förste vice talmannen meddelade att *Hans Lindblad* (fp), *Roland Brännström* (s) och *Gunnar Björk* i Gävle (c) denna dag återtagit sina platser i riksdagen, varigenom deras resp. ersättares uppdrag upphört.

4 § Svar på interpellation 1980/81:121 om Svenska filminstitutets verksamhet

Anf. 2 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt har frågat mig vad regeringen tänker göra för att dels säkerställa anställningstryggheten för Filminstitutets personal och omfattningen av den verksamhet som finansieras av den s. k. E-fonden, dels

*Om Svenska film-
institutets verk-
samhet*

säkerställa rimlig produktionsvolym för svensk biografiffilm. Kjell-Olof Feldt har vidare frågat om regeringen avser att bevilja Filminstitutets styrelse ansvarsfrihet.

1963 års filmavtal mellan staten och filmbranschens organisationer bildar grunden för den svenska filmpolitiken. Enligt avtalet erlägger de större biograferna 10 % av sina biljettintäkter i avgift till Stiftelsen Svenska filminstitutet. Avtalet innehåller regler för hur stor del av avgiftsinkomsten som får användas för olika ändamål, men lämnar i övrigt stor frihet för Filminstitutet att besluta om verksamhetens omfattning och inriktning. För kalenderåret 1980 uppgick Filminstitutets inkomster av biografavgifter till ca 41 milj. kr.

Även staten ger bidrag till olika filmändamål. Bl. a. erhåller Filminstitutet bidrag för filmproduktion, för import och distribution av barnfilm och vuxenfilm samt för restaurering av äldre filmer. För budgetåret 1981/82 kan bidragen sammanlagt beräknas till ca 18,5 milj. kr.

Interpellationen rymmer en blandning av riktiga och missvisande uppgifter och ger därigenom på flera sätt ett vilseledande intryck. Utan att här gå in på skilda påståenden i interpellationens motivering besvarar jag frågorna i tur och ordning.

Kjell-Olof Feldt frågar vad regeringen tänker göra för att säkerställa anställningstryggheten för Filminstitutets personal och omfattningen av den verksamhet som finansieras av den s. k. E-fonden. Institutets E-fond finansierar en rad kulturaktiviteter såsom import, distribution och visning av kvalitetsfilm för barn och vuxna, bibliotek, arkiv av olika slag, filmrestaurering, förlagsverksamhet m. m. Fonden betalar också institutets centrala förvaltning. E-fondens viktigaste inkomstkälla är 30 % av de avgifter som av biograferna betalas in till institutet. Fondens inkomster är alltså beroende av biografinkomsternas utveckling, medan utgifterna bestäms av den verksamhet som bekostas från fonden.

Förhållandet mellan inkomster och utgifter från E-fonden har växlat mellan olika verksamhetsår alltsedan filmavtalet ingicks. Sammantaget har dock ett överskott samlats ihop. De senaste åren har detta varierat mellan 12 och nära 16 milj. kr.

Av olika skäl, bl. a. en ökad räntebelastning, översteg utgifterna inkomsterna under verksamhetsåret 1979/80. Vid utgången av detta verksamhetsår hade därför E-fondens samlade överskott minskat till 13,6 milj. kr. Enligt budgeten för Filminstitutet för 1980/81 kommer även innevarande verksamhetsår att gå med underskott för E-fondens del.

Enligt de uppgifter som jag inhämtat påbörjade styrelsen redan förra året ett arbete för att komma till rätta med den bristande balansen. Arbetet har intensifierats under de första månaderna av 1981. Genom överenskommelse med Föreningen Sveriges filmproducenter kommer under detta verksamhetsår interna ränteöverföringar mellan fonderna *inte* att belasta E-fonden. Det nu pågående budgetarbetet inför 1981/82 bedrivs, på styrelsens initiativ, med målet att göra betydande besparingar och rationaliseringar samt på vissa punkter uppnå inkomstförstärkningar. Utgångspunkten i detta arbete

är att säkerställa både personalens anställningstrygghet och de viktiga kulturinsatser som finansieras av E-fonden. Enligt min mening är det, som jag framhöll i årets budgetproposition, betydelsefullt att Filminstitutet vidtar åtgärder som effektivt motverkar nuvarande underskott. Detta är naturligtvis särskilt angeläget om den nuvarande svaga utvecklingen av biografintäkterna inte förbättras.

Det nuvarande filmavtalet löper ut om drygt två år. Den framtida lösningen av den fråga som Kjell-Olof Feldt här tar upp behandlas just nu i anslutning till de inledda förhandlingarna om ett nytt filmavtal. Genom sin representation i den filmpolitiska beredningen har de fyra stora riksdagspartierna möjlighet att följa förhandlingsarbetet.

Kjell-Olof Feldt frågar vidare vad regeringen avser att göra för att säkerställa en rimlig produktionsvolym för svensk biografiffilm. Enligt min mening är det av stor betydelse för svensk filmkultur att filmproduktionen i vårt land ger utrymme för skilda ämnen, teman, temperament och formspråk. En alltför begränsad filmproduktion skapar lätt ett kyligt klimat för såväl debutanter som andra filmare. Särskilt för den konstnärliga förnyelsen men också för sysselsättningen i branschen är det därför viktigt att den svenska filmproduktionen har en tillräcklig omfattning. Filminstitutets resurser och insatser är här ofta av stor vikt.

Den svenska filmproduktionens omfattning kan beskrivas på olika sätt. Mätt efter antalet långfilmspremiärer uppgår produktionsnivån under 1970-talet till i genomsnitt 18,5 filmer per år. Antalet premiärer har dock varierat kraftigt, mellan 14 och 24 för olika spelår. Under det senaste verksamhetsåret hade 22 filmer premiär. Också under detta verksamhetsår blir antalet relativt högt.

Filmproduktionen kan dock bedömas även från andra utgångspunkter. Under de senaste åren har resurserna för kortfilmsproduktion ökat kraftigt. Härmed har möjligheter öppnats för filmskapare att pröva nya idéer och att visa sitt kunnande i former som är mindre resurskrävande än den vanliga långfilmen.

Genom beslut under 1978 och 1979 om ett stort antal produktioner har Filminstitutets egen produktionsfond, den s. k. G-fonden, blivit hårt pressad. Flera filmer har fått dåliga publiksiffror, och några har haft betydande kostnadsöverdrag. Därför har Filminstitutet under 1980 och 1981 dragit ner på beslut om nya produktioner, vilket enligt institutets bedömningar kommer att förbättra fondbalansen längre fram. Enligt vad jag erfarit har styrelsen, sedan förra årets bokslut lades fram, tagit nya initiativ för att genom återhållsamhet och ökad finansiell planering förbättra likviditet och fondställning.

Det ankommer på Filminstitutet att disponera tillgängliga resurser på det sätt som är mest ändamålsenligt för den svenska filmproduktionen. Enligt min mening bör det finnas goda förutsättningar för att genom en effektiv användning av tillgängliga resurser upprätthålla en omfattande och varierad svensk filmproduktion.

Jag vill betona behovet av en kontinuitet i filmproduktionen och utgår från

att Filminstitutet nyttjar de resurser som nu kan tas i anspråk, på ett sätt som i så stor utsträckning som möjligt främjar filmkonst och sysselsättning. Det är av stor betydelse att privat kapital kan ytterligare stimuleras att stödja svensk filmproduktion. På sikt blir också på detta område innehållet i ett nytt filmavtal avgörande för den framtida produktionsvolymen inom svensk film.

Slutligen frågar Kjell-Olof Feldt om regeringen avser att bevilja Filminstitutets styrelse ansvarsfrihet. Filminstitutets förvaltningsberättelse lades fram och diskuterades under hösten förra året. Av regeringen utsedda auktoriserade revisorer tillstyrkte ansvarsfrihet. Filminstitutets förvaltningsråd, som består av ett fyrtiotal företrädare för bransch, filmarbetare, offentliga institutioner och andra, har också enhälligt tillstyrkt ansvarsfrihet. Jag har för avsikt att föreslå regeringen att bevilja styrelsen ansvarsfrihet.

Anf. 3 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret.

Svenska filminstitutet är en ur både administrativ och kulturpolitisk synpunkt ovanlig, kanske unik, samhällsinstitution; ur kulturpolitisk synpunkt därför att den skall fungera som finansiär och impuls-givare till en nationell konstproduktion på en marknad som är mer kommersialiserad och utsatt för en hårdare internationell konkurrens än något annat kulturområde, ur administrativ synpunkt därför att Filminstitutet getts ett eget, självständigt ekonomiskt ansvar. Filminstitutets uppgift är inte att skaffa pengar genom väl formulerade och av intressegrupper underbyggda anslagsframställningar. Institutets uppgift är i stället att utifrån finansiella resurser, som i huvudsak bestäms av svenskarnas intresse för biograf-film, bidra till svensk filmproduktion och ansvara för att den svenska filmkulturen lever vidare. Detta innebär bl. a. att ju bättre man lyckas med sin produktiva uppgift, desto större blir de finansiella resurserna.

Om det kring en samhällsinstitution av det här slaget och med denna speciella ställning och dessa särpräglade uppgifter uppstår delade meningar, dvs. debatt, är det inget att förundra sig över. En sådan debatt uppstod vintern 1977/78 och utlöstes av den s. k. regissörsaktionen. Den gav, föga förvånande, besked om att det fanns långt flera personer i Sverige som ville göra film än vad Filminstitutets ledning ansåg att det fanns utrymme för.

Det var i detta läge som utbildningsministern ingrep. Ordföranden i institutets styrelse tvangs våren 1978 att avgå och ersattes med den tidigare folkpartiledaren plus en verkställande direktör. Jag vill inte ta ifrån regeringen dess rättigheter att göra ändringar i ledningen för våra samhällsinstitutioner. Men om regeringen gör sådana ändringar, och särskilt om det sker under protester från institutionen själv, då tar man på sig ett ansvar för vad som sedan händer. I det här fallet vilar ansvaret särskilt tungt på utbildningsministern personligen.

Det uppseendeväckande och allvarliga som har hänt med Filminstitutet sedan 1978 är att dess ekonomi på ett närmast katastrofalt sätt har försämrats. Institutets produktionsfonder har från betydande överskott 1978

gått till mycket stora underskott. Den s. k. E-fonden, som svarar för finansieringen av institutets övriga verksamhet, går nu med ett underskott, som dessutom måste antas växa kraftigt. Den sammanlagda försämringen av Filminstitutets ekonomiska ställning kan beräknas till över 40 milj. kr. på två år. Den ofrånkomliga slutsatsen är att såvida inte statsanslaget räknas upp mycket kraftigt, så måste produktionen av svensk biografilm skäras ned drastiskt. Den nedskärningen måste dessutom sträckas över många år, eftersom det kommer att ta lång tid innan Filminstitutet av egen kraft kunnat rekonstruera sin ekonomi.

Vad har då utbildningsministern att säga om Filminstitutets ekonomiska kris i sitt svar på interpellationen? Han börjar med några klyschor om att interpellationen ger missvisande uppgifter och vilseledande intryck, varmed han tydligen tror sig sopa undan interpellationens historieskrivning och analys.

Fru talman! Jag kan inte acceptera detta slags debattknep i ett interpellationssvar. Jag måste därför be utbildningsministern att specificera sina påståenden. Exakt vilka uppgifter i min interpellation är missvisande. Jan-Erik Wikström? Vilka intryck blir vilseledande? Jag vill alltså ha konkreta besked i stället för allmänna misstänkliggöranden. Utbildningsministerns egen beskrivning av orsakerna till försämringen av Filminstitutets ekonomi kan i varje fall inte godtas. Den ger inget svar på den helt avgörande frågan, hur en institution med stark ekonomi, god likviditet och stora ekonomiska reserver på ett par år har kunnat försämrade sin ekonomi så kraftigt att den, om inga radikala åtgärder vidtas, inom överskådlig framtid blir konkursmässig.

Beträffande E-fonden säger utbildningsministern att av olika skäl, bl. a. en ökad räntebelastning, dess utgifter har blivit större än dess inkomster. Men frågan gäller ju: Vilka är dessa skäl och vem bär ansvaret för dem? Den ökade räntebelastningen är inget självständigt skäl utan en konsekvens av den misskötta ekonomin.

Utbildningsministern försöker också skapa intrycket att utgiftsoverskott på E-fonden är något helt normalt genom att påstå att förhållandet mellan inkomster och utgifter har växlat under årens lopp. Här kan man verkligen tala om försök att vilseleda. Sedan Filminstitutets tillkomst har ett överskott på E-fonden successivt ackumulerats.

Obetydliga minskningar har förekommit när biografavgifterna drastiskt har sjunkit. Men de två senaste åren har stora underskott uppstått trots att biografavgifterna har ökat med 24 %.

Utbildningsministern försöker alltså skapa intrycket att det är fråga om en tillfällig variation, medan det i själva verket rör sig om grundläggande och fatala försämringar av Filminstitutets ekonomiska förutsättningar. En förklaring av hur det har kunnat ske hade verkligen varit på sin plats i stället för de dimridåer som Jan-Erik Wikström lägger ut.

Lika innehållslös är utbildningsministerns beskrivning av förändringarna av produktionsfondernas ekonomi. Han vill delvis förklara det dåliga utfallet med att insatserna för kortfilmsproduktion har ökat kraftigt. Detta är dock

*Om Svenska film-
institutets verk-
samhet*

inte sant, Jan-Erik Wikström. En jämförelse mellan verksamhetsberättelserna för 1977/78 och 1979/80 ger vid handen att den normala kortfilmsproduktionen har haft en likartad omfattning. Däremot har under det senaste året 2 milj. kr. avdelats till ett särskilt projekt kallat Sverige 80, som syftar till produktion av 20 kortfilmer att visas som förspel på biografen. 10 av dessa 20 filmer har färdigställts. Endast två av dem har emellertid ansetts vara värda att visas offentligt. Det obetydliga beloppet, 2 milj. kr., och det ännu obetydligare resultatet motiverar inga bortförklaringar på den här punkten.

Beträffande Filminstitutets egen produktionsfond, den s. k. G-fonden, säger utbildningsministern att den har blivit hårt pressad genom beslut under 1978 och 1979 om ett stort antal produktioner. Detta är ett präktigt understatement. G-fonden visar reellt minus på nära 24 milj. kr. Men det är värre än så. Den totala försämringen av det ekonomiska resultatet för Filminstitutets produktion är nästan dubbelt så stor, och detta kan inte på något rimligt vis förklaras av att filmproduktionen har ökat med 5 filmer, från 17 till 22. Jag kan inte dra någon annan slutsats än att antingen har utbildningsministern inte begripit hur allvarlig Filminstitutets ekonomiska situation är eller också vill han av olika skäl dölja sanningen om dess rätta natur för riksdagen.

Vilka skälen än må vara får denna ytliga eller aningslösa beskrivning av den ekonomiska krisens orsaker obehagliga konsekvenser när utbildningsministern sedan skall förklara hur Filminstitutet skall ta sig ur krisen. Huvudtemat är att utbildningsministern har fått styrelsens försäkringar om att man håller på att arbeta med att komma till rätta med den bristande balansen. Man skall vidta åtgärder för att effektivt motverka underskottet, säger han. Man tar nya initiativ för att genom återhållsamhet och finansiell planering förbättra likviditet och fondställning.

Vad innebär egentligen detta? Det enda utbildningsministern i sak säger är att den styrelse som har åstadkommit den bristande balansen nu vill komma till rätta med den bristande balansen. Men interpellationen gällde just hur detta skall gå till. Jag måste fråga: Kan man förbättra balansen på något annat sätt än genom antingen ökade statsanslag eller minskad filmproduktion eller minskad allmän kulturaktivitet? Detta är just de frågor som interpellationen ställer och som utbildningsministern inte ger något svar på. Det enda konkreta initiativ som utbildningsministern nämner är att man har beslutat att interna ränteöverföringar mellan fonderna inte kommer att belasta E-fonden. Men har utbildningsministern klart för sig att det innebär att ytterligare några miljoner förs från produktion till administration? Kan detta verkligen försvaras från kulturpolitisk synpunkt?

Utbildningsministern talar sedan om andra åtgärder som effektivt minskar underskottet. Vilka är dessa? Finns det några andra åtgärder än en minskning av produktionen och de allmänna kulturaktiviteterna? Och hur stora måste reduktionerna bli innan balansen har återställts?

Utbildningsministern gör slutligen det minst sagt häpnadsväckande omdömet att det finns goda förutsättningar för att upprätthålla "en

omfattande och varierad svensk filmproduktion". Skall det omdömet ha någon tillstymmelse till trovärdighet, åligger det honom då att redovisa en budget för Filminstitutet vilken visar intäkter som är så stora och produktions- och verksamhetskostnader som är så små att man kan upprätthålla en omfattande filmproduktion. Finns det en sådan budget. Jan-Erik Wikström? Visa fram den i så fall!

Den enda fråga i interpellationen som får ett svar gäller ansvaret för den ekonomiska nedgång som har drabbat Filminstitutet. Något sådant ansvar finns inte enligt Jan-Erik Wikström. Styrelsen kommer att beviljas ansvarsfrihet. Av svaret framgår med pinsam tydlighet att inte heller regeringen och allra minst utbildningsministern själv tänker ta något ansvar för Filminstitutets ekonomi och dess ovissa framtid. Allting skjuts över på institutets styrelse och dess inte alltför väl dokumenterade förmåga till rationell ekonomisk och finansiell planering.

Inom Filminstitutets styrelse har dess arbetande ordförande haft ett särskilt ansvar. Det ansvaret har han i praktiken tagit – genom att avgå. Men om nu styrelsen beviljas ansvarsfrihet, vem skall då ta ansvaret för den ekonomiska katastrof som väntar Filminstitutet, såvida inte mirakel kan åstadkommas?

Tänker regeringen och utbildningsministern helt smita ifrån det ansvar man tog på sig då man 1978 ingrep och gjorde om Filminstitutets ledning? I så fall, fru talman, är den här historien inte bara en ekonomisk utan också en fullt utvecklad politisk skandal.

Anf. 4 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Fru talman! Det är onekligen spännande att höra Kjell-Olof Feldt för ovanlighetens skull delta i en kulturpolitisk debatt i riksdagen.

Det finns en rad viktiga frågor att resonera om kring den svenska filmen och filmpolitiken. Hur skall vi se till att ett ganska litet land som Sverige kan fullfölja en kontinuerlig filmproduktion av tillräcklig bredd och kvalitet? Flera länder större än Sverige har misslyckats med det.

Bl. a. genom filmavtalet, biografavgiften, statsanslag och Filminstitutets insatser har Sverige kunnat föra en stor kulturtradition vidare. Hur skall vi i ett nytt filmavtal, som vi nu diskuterar, ge svensk film och filmkultur tillräckliga resurser för framtiden?

På grund av att antalet biografbesök tycks minska något och inkomsten från biografavgifterna därmed stagnerar är behovet av andra inkomstkällor stort. Hur kan vi då ytterligare stimulera privat kapital att gå in vid sidan av pengar från biografavgift och statsbidrag för att hålla uppe produktionen av svensk film, viktig både för den konstnärliga förnyelsen och för sysselsättningen för svenska filmskapare?

Det här är ett par viktiga frågor som framför allt Svenska filminstitutet i skrivelser, remissvar och debattinlägg de senaste åren har analyserat på ett sätt som har varit mycket intressant. Men Kjell-Olof Feldt tar inte upp de frågorna. Han tycks inte vara intresserad av filmen som massmedia och konststart. Hans avsikt tycks i stället vara att ösa partipolitiskt färgad kritik

över Svenska filminstitutet. Får jag bara, som exempel och på uttrycklig begäran av Kjell-Olof Feldt, ta upp några felaktiga eller grovt missvisande uppgifter i hans interpellation. Kjell-Olof Feldt skriver:

”Trots den relativt omfattande produktionen är den svenska filmens marknadsandel lägre än någonsin sedan filmreformen.”

Jag har tittat på den svenska filmens marknadsandel sedan lång tid tillbaka, från mitten av 1960-talet. Den har varierat mycket kraftigt år från år – plötsligt gått ned från ungefär 18 % ett år till 10 % nästa, eller gått upp från drygt 13 % något år till 19 % nästa. Under förra verksamhetsåret, 1979/80, hade den svenska filmen en låg andel av marknaden på biograferna, närmare 12 %. Det är en något högre andel än 1973/74. Men under det nuvarande verksamhetsåret tycks man hittills ha noterat den kraftigaste uppgången för den svenska filmen på biograferna sedan filmreformen. Under den första hälften av verksamhetsåret 1980/81 ligger den på nästan 25 %. Det innebär en fördubbling i jämförelse med året innan. Det är en nästan dramatisk stegring av svenska filmers intäkter på biograferna. Jag hoppas att våren också skall bli lyckosam.

Just när siffrorna över denna snabba och kraftiga ökning kommer, lämnar Kjell-Olof Feldt in en interpellation, där det står:

”Trots den relativt omfattande produktionen är den svenska filmens marknadsandel lägre än någonsin sedan filmreformen.” Hade han sagt att den svenska filmens marknadsandel just nu är högre än någonsin sedan filmreformen, hade han kanske haft rätt. Varför ger Kjell-Olof Feldt en så missvisande bild av läget? Kjell-Olof Feldt invänder kanske att den kraftiga ökningen nu är en följd av att ett par tre filmer har haft stora framgångar bland publiken. Ja visst, det är alltid så när det gäller film. Under en lång rad av år har uppgångarna i regel berott på att en eller två filmer har haft stora framgångar. Den stora marknadsandelen just nu är naturligtvis en följd av främst Sällskapsresan, Barnens ö och Sopor, som alla nått eller håller på att nå en stor publik. Det intressanta är att de här filmerna är av helt olika slag, har haft helt olika producenter och har alla nått betydande publikframgångar. Gläds aldrig Kjell-Olof Feldt åt att publiken detta verksamhetsår tycks ha strömmat till ordentligt till svenska filmer? Blir han bara nöjd när publiken inte kommer i samma omfattning, vilket alltså var fallet 1979/80?

Kjell-Olof Feldt tar också upp E-fondens ekonomi. Svenska filminstitutets styrelse, inte minst den nyss avgångne ordföranden, har gång på gång fäst uppmärksamheten på hur svårt det numera är att klara E-fondens löpande kostnader med E-fondens löpande inkomster. Detta är ett problem som har diskuterats öppet sedan ett par år tillbaka och redovisats i budgetar och skrivelser. E-fonden hade vid förra verksamhetsårets utgång ett ackumulerat överskott på mellan 13 och 14 milj. kr. De senaste fem åren har överskottet varierat mellan 12 och 16 miljoner. När detta verksamhetsår är till ända i sommar, kommer det ackumulerade överskottet troligen att uppgå till mellan 10 och 11 miljoner. Denna minskning av överskottet är *inte* tillfredsställande. Detta har jag själv skrivit i budgetpropositionen i år, och det har också Filminstitutet flera gånger självt förklarat. Enligt de

*Om Svenska film-
institutets verk-
samhet*

informationer som jag har fått har därför styrelsen förra året och i år tagit flera initiativ för att minska det löpande underskottet. Målet för Filminstitutets budget vad gäller E-fonden för 1981/82 är, enligt styrelsens direktiv, att underskottet skall bli klart lägre än i år och att man alltså tar i anspråk mindre av det ackumulerade överskott som finns. Jag vill uttrycka förhoppningen att styrelsen och den verkställande ledningen blir framgångsrika i detta arbete. I likhet med många andra institutioner, organisationer och företag måste också Filminstitutet spara och försöka öka sina intäkter, säga nej till i och för sig angelägna ambitionsökningar som kostar för mycket pengar. Så är det i ett samhälle där resurserna ökar långsammare än kostnaderna.

Men vad har då oppositionen bidragit med på senare år för att stödja de kulturaktiviteter som finansieras av E-fonden, t. ex. barnfilm, Bio 16, restaurering av gammal film, filmklubbens klassikervisningar, förlagsverksamheten och mycket annat? Såvitt jag vet har regeringen och oppositionen en enda gång varit oense när det gäller anslag till sådana ändamål. Jag föreslog i en proposition på våren 1979 att Filminstitutets barnfilmsavdelning skulle få ett tillskott på 425 000 kr. för import och distribution av kvalitetsfilmer för barn. Efterfrågan på institutets barnfilmer hade ökat kraftigt. Därför behövdes, enligt min mening, ett ordentligt tillskott som då också skulle ha inneburit en lättnad för E-fonden. Vad gjorde Kjell-Olof Feldts parti den gången? Jo, socialdemokraterna yrkade avslag på det mesta av de här pengarna – det skulle i stället gå till andra ändamål. Och majoriteten i riksdagen följde tyvärr oppositionen den gången. I stället för en ökning på 425 000 kr. för Filminstitutets barnfilmsavdelning blev det en ökning på bara 80 000 kr., således endast omkring en fjärdedel av beloppet. Alltså: när jag som utbildningsminister kom med ett förslag på tillskott för en E-fondsaktivitet av stor filmkulturell betydelse, sade Kjell-Olof Feldts parti nej till det mesta. Nu efteråt kommer man och klagar över underskottet i E-fonden. Den kritiken skulle ha haft större trovärdighet, om man tidigare hade ansträngt sig inte för att minska E-fondens resurser utan för att stärka dem.

Kjell-Olof Feldt målar i den interpellation som han har signerat en rosenkimrande bild av Svenska filminstitutets ekonomi fram till 1978. Jag har själv ofta visat vilken enorm tillgång det är för svensk filmkultur att Filminstitutet har kunnat byggas upp och arbeta framgångsrikt på många sätt. De insatserna har ju ökat under de senaste åren. Ta t. ex. Bio 16-verksamheten, alltså visningen av utländska och svenska kvalitetsfilmer utanför de vanliga biograferna. Den har haft mycket stora framgångar i ett hundratal kommuner. Importen av många ytterst värdefulla kvalitetsfilmer från andra länder har berikat filmrepertoaren i Sverige under senare år.

Filmklubsverksamheten, alltså visningen av äldre och moderna klassiker, hade tolv visningar i veckan i själva Filmhuset för drygt ett år sedan. Då öppnade man två biografier i den s. k. Filmstaden inne i Stockholm. Då kom antalet filmklubsvisningar att mer än fördubblas trots att personalstyrkan förblivit densamma. Filmklubben har tillförts över 4 000 nya medlemmar genom de nya visningsmöjligheterna.

Det nordiska samarbetet har skjutit fart. Filminstitutet har tillsammans med de svenska branschbolagen engagerat sig som ägare i trebiografskomplexet Nordia i Helsingfors, som blivit en ekonomisk framgång och där filmsättningen har en klart nordisk profil.

Vid filmfestivaler, filmveckor och mässor samverkar de nordiska filminstituten långt mer intimt än förr, vilket får positiva ekonomiska konsekvenser.

Arbetet på en svensk filmografi finansieras nästan helt av Filminstitutet, utom vissa tryckningsbidrag från riksbankens jubileumsfond. Den senaste volymen i detta väldiga verk – boken om svensk 40-talsfilm – är på 900 sidor. Den kommer, liksom de delar som redan utgivits, att för framtiden bli standardverk inom den svenska film litteraturen.

Det här är bara några exempel på delvis nya eller vidgade insatser som gjorts på senare år. Kjell-Olof Feldt säger inte ett ord om dessa insatser. Däremot låtsas han som om de ekonomiska problemen dykt upp först nu. Där kan jag inte följa honom. Låt mig citera ur verksamhetsberättelsen för året 1973/74. Styrelsen säger där:

”Om utvecklingen fortsätter som hittills uppnår man snabbt ett läge i vilket intäkterna endast räcker till för att täcka filminstitutets fasta kostnader, främst i form av hyror och löner. Det dröjer inte länge förrän intäkterna inte ens räcker för det. I en sådan situation finns bara två alternativ – en successiv avveckling av filminstitutets verksamhet eller en förstärkning av filminstitutets intäkter.”

Därefter kräver den dåvarande styrelsen att regering och riksdag skall ge ett allmänt driftbidrag för att klara verksamheten. Filminstitutets förvaltningsråd det året konstaterade enhälligt behovet av statsanslag till driften av institutet.

Till de övriga frågorna från Kjell-Olof Feldt återkommer jag senare.

Anf. 5 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Utbildningsministern ägnade alltså detta inlägg åt att specificera vad han ansåg vara missvisande och vilseledande uppgifter i min interpellation.

Tydligt skulle det vara missvisande att jag inte hade noterat att man skulle försöka sluta ett nytt filmavtal, att jag inte som utbildningsministern uttryckte förhoppningar om att det skulle tillföra filmen ökade resurser, att jag inte hade noterat att man här får lita till ökade insatser från privatkapitalet till den svenska filmen.

Men nu gällde faktiskt interpellationen inte framtiden i det avseendet, utan problemet gällde orsakerna till den akuta ekonomiska kris som Filminstitutet befinner sig i och vad som kan göras med nu kända resurser, åtgärder och planer, inte baserat på förhoppningar om ett nytt filmavtal, där man inte kan vänta sig att en hårt pressad filmbransch med sjunkande besöksfrekvens och i en ekonomiskt svår och oviss framtid för landet ställer upp och gör ökade insatser för en institution som är på väg mot ekonomisk bankrutt.

När det gäller Jan-Erik Wikströms funderingar om privatkapitalets insatser kan jag över huvud taget inte förstå hur man på allvar kan föra fram dem i en debatt i riksdagen. Det måste väl finnas helt annat underlag för sådana förhoppningar, innan man står här och talar om dessa som en lösning på en allvarlig ekonomisk kris.

Ja, vad var då det missvisande? Det var att jag påstod att marknadsandelen för svensk film var lägre än någonsin. Jan-Erik Wikström har räknat ut att under andra halvåret 1980 och i början av år 1981 har denna marknadsandel ökat. Men problemet gäller det som har hänt under 1980, nämligen att besöksfrekvensen på våra biografier fortsätter att minska. Den minskade med 7 % under 1980, och minskningen var särskilt påtaglig under andra halvåret. Minskningen har också fortsatt under första kvartalet 1981. Det Jan-Erik Wikström står och berömmar sig av är att svensk film får en ökad andel av en minskande marknad. Sluteffekten blir trots allt, i varje fall enligt de bedömningar som jag har sett, att E-fonden under det här verksamhetsåret kommer att tillföras mindre pengar via biografavgifter på grund av att allt färre människor går på bio.

Frågan är vilken prestation det är att, i en marknad där det totala antalet besök minskar, kunna öka sin marknadsandel genom att hålla uppe besöken på några filmer. Den obehagliga sanningen är att av de 15 filmer som hade premiär under det gångna verksamhetsåret spelade 10 filmer inte ens in så mycket pengar att det räckte till annonsering och den första kopian. Inkomsterna var 10 000 kr. eller lägre. Det är det som föranleder allvarliga bekymmer – även i utbildningsdepartementet, antar jag – över den svenska filmens framtid. Att några få filmer går mycket bra måste ställas i relation till att ett stort antal filmer blir publikmässigt totala fiaskon.

Att jag inte gått tillbaka i riksdagsprotokollet och noterat vilka anslagsbeslut som fattats här i riksdagen anser jag inte på något vis ändrar sakinnehållet i interpellationen. Jag måste fråga Jan-Erik Wikström: Menar utbildningsministern att Filminstitutets ekonomiska läge på något märkbart sätt skulle ha förändrats om detta anslag på 400 000 kr. hade beviljats eller inte? Nu beviljades det, och situationen ser ut som den gör.

Det har inget med Filminstitutets ekonomi att göra att man har kunnat starta filmklubbsverksamhet och att det nordiska samarbetet gjorts framsteg. Det är bra och positivt att detta har utträttats, men det lämnar inget bidrag alls till lösningen av de ekonomiska svårigheter Filminstitutet befinner sig i. Det beskriver heller inte några orsaker till den ekonomiska kris institutet befinner sig i. Det var därför jag ansåg att det var föga meningsfullt att ta upp utrymme i min interpellation genom att redovisa sådana aktiviteter som institutet ägnar sig åt.

Jag tycker det är ett fult trick av Jan-Erik Wikström att ta upp styrelseberättelsen från 1977. Den var just varningen för att här måste en väsentlig omläggning av planeringen av produktion och de finansiella förutsättningarna göras, annars skulle institutet råka i svårigheter. Det var detta som föranledde en stor del av debatten – oviljan mot den dåvarande ledningen, regissörsaktionen – och det som föranledde Jan-Erik Wikström

att ingripa och säga att den gamla ledningen skulle bort, att det är för få som har möjlighet att göra film, att institutet måste vara expansivt och att nya produktioner måste startas. Här skall tusen eller hundra blommor blomma.

Ja, så skedde, och nu sitter vi fast i ett ekonomiskt träsk som, såvitt jag förstår, utbildningsministern inte kan anvisa någon som helst väg ur.

Anf. 6 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Fru talman! Jag beklagar att jag på tio minuter inte hann gå igenom alla de missvisande påståenden som fanns i Kjell-Olof Feldts interpellation, men jag skall återuppta verksamheten.

Det gällde frågan om detta var en ny situation. Vid en presskonferens 1975 förklarade den dåvarande ordföranden Harry Schein enligt tidningsklipp: "Svenska Filminstitutets ekonomi är nu så usel att styrelsen beslutat att i år ta upp förhandlingar med regeringen om ett allmänt driftsbidrag. Nu orkar vi inte längre driva verksamheten i nuvarande former." Han fortsatte: "Vi har inte velat skrika ut att vi har dålig ekonomi men faktum är att vi behöver 70 % mer pengar än vi nu har att röra oss med." Och han nämnde att man för att klara den akuta situationen troligen behövde dra in på sin barnfilmsverksamhet och restaureringen av gamla svenska filmer.

Det här sade man alltså i mitten av 1970-talet. Men sedan klarade man tydligen upp det mesta av de här problemen. Nu har Filminstitutet åter ekonomiska problem. Också den här gången måste man självfallet klara upp dem med bl. a. de åtgärder som styrelsen i flera fall redan har beslutat om.

Kjell-Olof Feldt talar mycket om institutets G-fond, alltså den egna produktionsfonden. Som en följd av beslut under 1979 om kanske alltför många produktioner, genom kostnadsöverdrag på ett par filmer och ytterst blygsamma intäkter på flera av dem har underskottet vuxit snabbt i G-fonden. Det är då att märka att det mesta av det underskottet motsvaras av garantier ur H-fonderna, kvalitetsbidrag och kommersiella intäkter som kommer längre fram.

Men ändå: G-fonden är alltför hårt pressad. Enda sättet att klara det är, som styrelsen och VD för Filminstitutet konstaterade redan för ett år sedan, att vara ytterst återhållsam med nya kostnadsåtaganden som belastar G-fonden. Det tar lång tid innan en sådan försiktighet ger utslag i förbättrade balanssiffror. Men det måste man självfallet uppnå. Enligt vad jag erfarit har styrelsen varit och är helt besluten att se till att intäkterna till G-fonden skall bli klart större än utgifterna ur den. Endast så kan balansen klaras.

Det är då särskilt viktigt att annat kapital går in och finansierar delar av den svenska filmproduktionen. I år är det två stora produktioner som håller på att genomföras eller planeras, Jan Troells film om Andréés luftfärd och Ingmar Bergmans Fanny och Alexander. Enligt de skriftliga rapporter som Filminstitutets VD löpande lämnat styrelsen finansieras dessa filmer till allra största delen av kapital utanför institutet. Filminstitutets egna ekonomiska insatser i de filmerna skall vara mycket begränsade. Och i ett läge med

vikande offentliga resurser för filmproduktion är det särskilt viktigt att *Filminstitutet använder sina pengar med yttersta noggrannhet och att man på olika sätt stimulerar privat kapital att gå in och ge stöd åt nya produktioner.*

Kjell-Olof Feldt tar också upp ansvarsfriheten för styrelsen för 1979/80. Auktoriserade och av regeringen utsedda revisorer har tillstyrkt ansvarsfrihet. Ett enhälligt förvaltningsråd har gjort detsamma. Och jag kommer alltså att föreslå regeringen att bevilja ansvarsfrihet.

I det förvaltningsråd som i slutet av förra året enhälligt tillstyrkte ansvarsfrihet fanns företrädare för bl. a. Kommunförbundet, Biografägareförbundet, Svenska institutet, Sveriges Television AB, Svenska teaterförbundet, Filmbranschens samarbetskommitté, statens kulturråd, statens ungdomsråd, Folkets hus-föreningarna, statens biografbyrå, Folkets bio, Våra gårdar, Dramatiska institutet, Smalfilmsdistributörernas förening och många, många fler.

En av dem som tillstyrkte ansvarsfrihet är Bengt Göransson, chef för Folkets hus-rörelsen, ordföranden i både ABF och Riksteatern och socialdemokratisk ledamot av filmberedningen. Tillfrågad om varför han tillstyrker ansvarsfrihet svarar han på följande sätt:

”När man har att bedöma *styrelsens* ansvar för brister i ledningen måste man emellertid ta hänsyn till vad en styrelse kan och får göra. Klart är att en verkställande ledning alltid måste ha en viss rörelsefrihet för att kunna fungera: en verkställande direktör, som kräver ständig bevakning och ofta blockering för att inte göra galenskaper, kan inte räkna med att vinna respekt om han försöker skylla sina tokerier på styrelsens bristande kontrollapparat. Styrelsen bör däremot vinna viss respekt om den försöker begränsa direktörens piruetter, i all synnerhet om det är en annan styrelse än den nuvarande som utsett direktören.”

Jag tar nu självfallet inte ställning i frågan om förhållandet mellan styrelse och VD. Men Kjell-Olof Feldt gör det på ett bakvänt sätt. Det är styrelsen han är ute efter. I sin interpellation målar han en totalt falsk bild av vad som hände 1978. Han låtsas att regeringen först utnämnde en ny ordförande och att man därefter tvingades utse en verkställande direktör för att leda det dagliga arbetet.

Detta är inte sant. Styrelsen, under sin dåvarande ordförande Harry Schein, utsåg Jörn Donner som verkställande direktör. Därefter accepterade Per Ahlmark att under en treårsperiod vara ordförande i styrelsen. Den nya styrelsen beslöt därefter om en halvtidsanställning av Per Ahlmark för ett flertal uppgifter kring filmpolitiken, kontakter med statsmakter och institutioner, juryarbetet, andra speciella uppgifter etc. Och jag kan försäkra att Per Ahlmark under den här perioden med stor entusiasm och ansvarskänsla har företrätt den svenska filmens och Svenska filminstitutets intressen, inte minst gentemot statsmakterna. De initiativ som styrelsen och dess ordförande tagit det senaste året för att klara upp flera ekonomiska svårigheter förtjänar stöd och inte kritik.

Själv vill jag undvika att diskutera filmpolitiken i partipolitiska termer. Jag

ser det som en stor vinning för svenskt kulturliv att man i huvudsak har kunnat upprätthålla en partipolitisk enighet om de principer som den svenska filmpolitiken vilar på. Det arbete på ett nytt filmavtal som pågår följs och styrs av en filmpolitisk beredning, där de fyra stora partierna är representerade. Jag upplever behovet av partipolitisk enighet i de frågorna som mycket angeläget, eftersom det här handlar om långsiktiga avtal mellan staten och filmbranschens organisationer.

Jag hoppas därför, till sist, att Kjell-Olof Feldt ändå kan hålla med mig om att den svenska filmen, sedan seklets början och därefter under årtionden, har varit en omistlig tillgång för vårt lands kultur och för Sveriges anseende runt om i världen. Den traditionen skall vidmakthållas, det är min föresats. Det förutsätter ett framgångsrikt Filminstitut. Det är en fördel om det institutet, som hittills, kan bygga på ett avtal som ger resurser och en betydande självständighet. Det är inte utbildningsministern som gör upp budgeten, eller kontrollerar budgeten. Låt oss hoppas att vi blir överens om principerna om Filminstitutets självständighet också inför framtiden.

Anf. 7 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Utbildningsministern slår mest omkring sig. Nu är det den gamla styrelsen, den som fanns 1975 och 1977, som framför allt får klä skott för förhållandena nu, 1981.

Men det utbildningsministern inte kommer ifrån är att de reserver som fanns för några år sedan och som hade byggts upp under årens lopp – den relativt goda likviditet som institutet hade, de låga räntekostnaderna – allt detta är nu förskingrat. Och det har inträffat sedan utbildningsministern tog ett direkt personligt ansvar för hur Filminstitutet skulle skötas. Detta var icke något reguljärt regeringsärende, detta var icke något reguljärt styrelseärende i Filminstitutet, utan ett uttryck för ett utpräglat, i Sverige mycket ovanligt ministerstyre.

När det gäller G-fonden förstår jag inte hur det resonemang utbildningsministern för kan vara något svar på mina frågor. Hur skall filmproduktionen klaras utan att man *antingen* får väsentligt högre statsbidrag *eller* väsentligt drar ner på kulturaktiviteten, dvs. sparkar en mängd personal i Filminstitutet? På detta får jag inget svar, annat än allmänna förhoppningar om att det här på något vis skall lösa sig.

Verksamhetsberättelsen är icke realistisk när det gäller G-fonden, därför att den tar upp imaginära, förväntade intäkter på filmer som ännu inte haft premiär. Man antar att det skall bli framtida kommersiella inkomster, men det finns ingen grund för att anta det. Underskottet enligt verksamhetsberättelsen sägs vara 6 milj. kr., men en realistisk bedömning visar att det är åtminstone fyra gånger så stort. Detta går inte att bara snacka sig förbi, Jan-Erik Wikström.

Det är detta som gör att Filminstitutets personal har berättigade krav på att få besked av den som ändå i sista omgången blir ansvarig för vad som händer.

Utbildningsministern döljer sig bakom förvaltningsrådet och säger att

detta har tillstyrkt ansvarsfrihet. Ja, men med det exceptionella tillägget att man har uttryckt stark oro för Filminstitutets ekonomi och anmodat styrelsen att vidta åtgärder.

Utbildningsministern säger vidare att jag är ute efter styrelsen. Jag är inte speciellt ute efter styrelsen för Filminstitutet, annat än i så måtto, att om regeringen beviljar styrelsen ansvarsfrihet, har ansvarsfrågan förlagts till regeringen. Det måste vara någon mening med att regeringen är den som beviljar ansvarsfrihet – icke förvaltningsrådet, icke alla de organisationer som Jan-Erik Wikström räknar upp, utan regeringen beviljar ansvarsfrihet. Därmed tar man på sig ansvaret för vad som händer med Filminstitutet.

Jag kan inte finna att den här debatten har gett någon som helst inblick i hur regeringen egentligen tänker göra.

Jan-Erik Wikström tror väl inte att de här allmänna föreställningarna om bättre planering, ökad finansiell återhållsamhet, osv., skall lösa problemen? Det var ju det den gamla ledningen för Filminstitutet ville göra – det var det som föranledde regissörsaktionen och den hårda debatten. Det var då Jan-Erik Wikström ansåg sig ha befogenhet att ingripa och ändra på förutsättningarna och ledningen av Filminstitutet.

Utbildningsministern sade att det egentligen var den gamla styrelsen som fick till stånd den dubbla ledningen av Filminstitutet med både en arbetande ordförande och en verkställande direktör. Ja, hur gick det egentligen till? – Jag nämner det här egentligen bara för att visa hur hårt utbildningsministern själv styrde förloppet.

Harry Schein erbjöds en normal förlängning av sitt mandat under förutsättning att Filminstitutet anställde en verkställande direktör – det var beskedet från utbildningsministern till Schein. Styrelsen ville inte ha någon verkställande direktör. I varje fall ansåg man att det var styrelsens sak och inte regeringens att avgöra om institutet skulle ha en VD eller inte. Ståndpunkten att det är styrelsen som avgör vilken administrativ ledning man skall ha är mycket rimlig.

Under dessa förhållanden och efter dessa påtryckningar beslöt styrelsen anställa en VD. Men då hade regeringen glömt sitt erbjudande till Schein, och det var inte längre fråga om att normalt förlänga hans mandat. Han fick beskedet att han nu skulle få sitta kvar på ett år. Som krona på verket efter alla dessa turer erbjöds Harry Schein att bli verkställande direktör i Filminstitutet. Regeringen, utbildningsministern, skulle alltså gå förbi styrelsen och avgöra vem som skulle bli verkställande direktör. Är det någon som jag, som Jan-Erik Wikström säger, är ute efter i detta ärende är det den person som ordnade till de administrativa och politiska förutsättningarna för det som har hänt i Filminstitutet. Men det ansvaret vill Jan-Erik Wikström inte ta. Det kallar jag en politisk skandal av det format som vi i Sverige håller oss med.

Anf. 8 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Fru talman! Till sist kom vi alltså fram till pudelns kärna! Det är inte Filminstitutet som Kjell-Olof Feldt är engagerad i, det är inte filmproducen-

terna, det är inte filmarbetarna, det är inte de anställda på Filminstitutet – det här är en fråga om vad som hände med Harry Schein 1978!

Eftersom jag faktiskt var med då vill jag bara säga att den historieskrivning Kjell-Olof Feldt gjorde torde vara mera Schein än verklighet – så var det faktiskt inte.

Från början när Filminstitutet upprättades fanns det en ordförande och en VD. I ett senare skede förenades dessa poster. Jag uttryckte den uppfattningen att det var lämpligt att styrelsen hade en annan ordförande än den verkställande direktören – så är det såvitt jag vet i de flesta statliga och andra företag. Självfallet förekom det förhandlingar mellan Harry Schein och mig om detta.

Det är alldeles riktigt att det är styrelsen som utser VD, men det är också rimligt att den som i regeringen skall föreslå ordförande i styrelsen är medveten om huruvida det skall förekomma en sådan sammankoppling i framtiden.

Mitt enkla resonemang var detta: Det är värdefullt om det finns mer än en person som bestämmer i svensk film. Vad regissörsaktionen gällde var frågan, om det var bara en person som skulle fatta alla beslut eller om någon mer än Filminstitutets VD och ordförande skulle kunna påverka svensk filmpolitik. Jag tycker det är en rimlig mångfald att åtminstone några personer tillsammans kan fatta de beslut. – Så var det med det ministerstyret.

Sedan måste jag ändå få fråga Kjell-Olof Feldt: Anser alltså Kjell-Olof Feldt att regeringen inte bör bevilja Filminstitutets styrelse ansvarsfrihet? Jag kan inte dra någon annan slutsats. Mot ett enhälligt förvaltningsråd, med den sakkunskap i filmfrågor som där finns företrädd, skulle jag alltså följa en helt annan linje! Har inte Kjell-Olof Feldt ändå på den punkten tagit till litet grand i överkant?

Anf. 9 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Pudelns kärna skulle alltså vara Harry Schein. Jag skulle ha tagit upp den här debatten med utbildningsministern inte därför att jag är intresserad av Filminstitutets framtid, inte därför att jag inser att de ekonomiska förutsättningarna för svensk filmproduktion är sämre än de varit på mycket länge, inte därför att Filminstitutets personal faktiskt begärt besked om vad som skall hända med dem – jag har gjort det för att få diskutera en enskild persons öde med utbildningsministern.

Det var bra fräckt, Jan-Erik Wikström, att påstå det, särskilt som det inte var jag som drog in personen Schein i den här debatten, utan utbildningsministern själv, för att försöka utnyttja Scheins person. I själva verket var det ju han som gav upphov till den dubbla ledning av Filminstitutet som sedan visade sig bli ett så allvarligt problem att den heltidsarbetande ordföranden har avgått och den verkställande direktören begärt avsked. Det blev resultatet.

Men samtidigt medger Jan-Erik Wikström – och det kan man säga vara ett visst framsteg – att det var hans uppfattning att institutionen skulle ha en

ordförande och en verkställande direktör. Då är åtminstone *en* fråga: Varför då göra en halvtids- eller trekvartstidsarbetande ordförande tillsammans med en direktör? Var det för att skapa detta med pluralism? Jan-Erik Wikström påstår nu att det var hans motiv.

Vad blev konsekvenserna och utfallet i praktiken? Under den tidigare ledningens tid fanns det när det gällde produktionen, dvs. den kreativa delen av verksamheten, tre självständiga producenter som i praktiken bestämde vilka filmer Filminstitutet skulle producera. Den dåvarande chefen hade formellt vetorätt, men den utnyttjades aldrig. Vad som hänt efter Jan-Erik Wikströms nyordning är att producenterna fått gå och att under den nya ledningens tid det varit Filminstitutets verkställande direktör som helt ensam bestämt vilka filmer Filminstitutet skulle producera.

Så blev det med den pluralismen, Jan-Erik Wikström. I stället för tre personer blev det en, den direktör som på något sätt skulle säkerställa pluralismen.

Jan-Erik Wikström frågar om jag anser att regeringen inte skall bevilja ansvarsfrihet. Innan jag svarar skulle jag ha velat ha ett besked i de frågor som jag har ställt och som jag, trots en debatt som pågått i en timme, inte fått något svar på.

Om regeringen inte tänker bevilja Filminstitutet pengar eller komma till riksdagen med begäran om anslag, vad skall då Filminstitutet göra? Hur snabbt skall filmproduktionen reduceras? Eller, om den inte skall dras ner nästan till nollnivå, hur många av institutets personal måste då avgå? Såvitt jag förstår tar regeringen både praktiskt och moraliskt på sig ansvaret för detta, om man säger till styrelsen: Detta var fullt korrekt och riktigt handlat, Filminstitutets ekonomi har ni inget fortsatt ansvar för – det är vi som tar ansvaret.

Bevilja gärna vem som helst ansvarsfrihet, Jan-Erik Wikström – någon måste ändå till slut ta ansvaret. Det är möjligen så att Jan-Erik Wikström har på känn att det inte blir han som får ta ansvaret för att reda upp den här svåra situationen, det elände som skapats, utan att det blir någon annan.

Det hade varit bra – både för den svenska filmens framtid och för våra möjligheter att i någorlunda förtroendefull samverkan fortsätta på det här området – om utbildningsministern sagt: Jag beklagar att jag ansåg mig tvungen till den här typen av ministerstyre. Det var ett misstag – det skulle jag inte ha gjort. Det förhållandet att institutionen i framtiden måste få klara besked är viktigare än någonting annat.

Om det är så att regeringen, så länge den nu sitter, inte tänker ta vare sig något ekonomiskt eller något politiskt ansvar för Filminstitutet, måste ju den nuvarande styrelsen dra mycket obehagliga slutsatser av detta. Och jag vill till slut – om Jan-Erik Wikström tänker göra några fler inlägg här – fråga: Vilket besked ger Jan-Erik Wikström styrelsen? Skall den förlita sig på institutets egna resurser och därmed göra de ingrepp som torde bli nödvändiga mycket snart, eller kommer regeringen, när den nu beviljar ansvarsfrihet, att ta på sig något ansvar för egen del?

*Om Svenska film-
institutets verk-
samhet*

Anf. 10 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt har rätt när han säger att jag inte är den som skall ta Filminstitutet ur den här krisen, i så måtto att jag inte sökt tjänsten som VD för Filminstitutet. Det torde vara allom bekant att Filminstitutet har lyst ut den tjänsten och att den är under tillsättning. Jag har alltså inte sökt tjänsten och tänker inte försöka meritiera mig för den.

Det ministerstyre som förekom 1978 innebar att regeringen utsåg ordförande och styrelse för Filminstitutet, och det är aktuellt snart igen, därför att mandatperioden går ut. Och hur en erfaren parlamentariker som Kjell-Olof Feldt kan påstå att det skulle gå utöver regeringens befogenheter att utse styrelse förstår jag inte.

Det exceptionella i situationen var att styrelseordföranden samtidigt var den högste ansvarige tjänstemannen. Det var detta jag menade när jag sade att det var önskvärt att fler personer fick insyn i och beslutsrätt över institutet.

Gång på gång i sina inlägg ger Kjell-Olof Feldt ett intryck av att det är regeringen eller jag som bär ansvaret för Filminstitutets löpande ekonomi och dess budget. Det förhåller sig inte på det sättet. De instrument vi har är filmavtalet och det årliga anslag som vi ger i budgeten, och så naturligtvis utscende av styrelse och styrelseordförande.

Det är på de vägarna vi även i fortsättningen skall ge det stöd till Filminstitutet som behövs. I en tid av ekonomisk kris inte bara för landet utan också för filmen är det viktigt att man upplever sig ha stöd från statsmakterna och inte bara möts av försåtliga angrepp eller antydningar om att personalens anställningstrygghet skulle vara i fara. Det är den – såvitt jag vet – inte alls, och jag skall göra allt vad jag kan för att bistå Filminstitutets styrelse i dess strävanden att stödja svensk kvalitetsfilm.

Anf. 11 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Min erfarenhet som parlamentariker och faktiskt också ett tag som verksam i en svensk regering säger mig att det sätt som Jan-Erik Wikström agerade på 1978 icke är förenligt med vår konstitution, med hur en svensk regering skall arbeta. Det riktiga sättet hade naturligtvis varit att styrelsen fått avgöra hur institutet borde ledas och hur dess administration skulle se ut, därför att det är det enda sättet att visa styrelsen för en institution förtroende.

Jan-Erik Wikströms funderingar om mångfalden i beslutsfattandet tycker jag var högst opåkallade. Den saken hade väl den styrelse som han utsett och den ordförande som stod honom mycket nära kunnat ordna. Men Jan-Erik Wikström agerade personligen på ett sätt som väckte – det går ju inte att diskutera bort – förstämning och pinsam uppmärksamhet då det gällde att ordna personfrågorna, att flytta bort personer och sätta dit andra.

Försök inte att rida på några konstitutionella hästar i detta fall – där har Jan-Erik Wikström ramlat av för länge sedan!

Men nu till ansvarsfrågan. Regeringen konstaterar alltså, via sin utbildningsminister, att Filminstitutet befinner sig i svår ekonomisk kris. Åt denna

kris avser man icke att göra något. I stället väljer Jan-Erik Wikström – för all del, i en dålig situation är anfall bästa försvar – att angripa mig för att jag skulle ha antytt att Filminstitutets personal skulle ha problem med sin anställningstrygghet. Men, Jan-Erik Wikström, det är ju personalen själv som har begärt besked – vad som kommer att hända med institutet, om personalen har möjlighet att stanna kvar, vad som skall ske med filmarbetare och andra. Det är inte jag som har antytt något. Det är ett så uppenbart faktum att oron är stor. Och tystnaden från regeringens sida lär inte minska den oron.

Sedan blev det litet patetiskt till slut, fru talman, när utbildningsministern sade att han på allt sätt skall understödja styrelsen i dess arbete för att återställa Filminstitutets ekonomi och främja den svenska filmens framtid – eller vad det var han sade. Ja, vilket understöd har styrelsen i praktiken fått genom den här interpellationsdebatten?

På ett sätt har utbildningsministern gjort styrelsen en väldig björntjänst – genom att försöka dölja hur pass allvarlig den ekonomiska situationen är, genom att skyla över bristerna i den ekonomiska situationen, genom att mer eller mindre ansluta sig till de helt orealistiska föreställningar som finns om möjligheterna att utan hårda ingrepp reda upp situationen. Det är inte budgetministern som sitter bakom utbildningsministern just nu, men jag kan tänka mig att hans ande svävar över vattnen när den förut så spendersamme Jan-Erik Wikström inte ens vågar antyda att staten – regeringen och riksdagen – i framtiden skulle behöva gå in med ytterligare insatser till Filminstitutet. Förhoppningar om privat kapital, förhoppningar om bättre filmavtal – det är allt som erbjuds. Ja, någon särskilt ärofull avslutning på den här affären tycker jag inte Jan-Erik Wikström har bestått oss med.

Anf. 12 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Fru talman! Under mina år som utbildningsminister har anslaget till Filminstitutet på en rad punkter kraftigt ökat. Vid ett enda tillfälle har vi haft delade meningar. Då bjöd socialdemokraterna under.

Anf. 13 KJELL-OLOF FELDT (s):

Fru talman! Om igen: Det är riktigt att anslaget har ökat. Men då är det på sätt och vis ännu allvarligare att Filminstitutets ekonomi så kraftigt har försämrats – trots de ökade statsbidragen. Jag skall inte upprepa mig själv mer än en enda gång till: Antingen måste man säga sig att här har det begåtts så allvarliga missgrepp i den ekonomiska planeringen och skötseln av institutet att man måste försöka göra om arbetet från grunden, eller också får man säga att eftersom regeringen godtar resultatet av den ekonomiska verksamheten bär också regeringen ansvaret för att se till att detta inte leder till en ren katastrof. Det är alltså det ansvaret som Jan-Erik Wikström inte vill ta och som han nu försöker lägga ett våtvärmande omslag om genom att hänvisa till sina bedrifter i det förflutna. Men nu är pengarna slut, Jan-Erik Wikström. Det hjälper inte mycket hur duktig man var för några år sedan.

5 § Svar på interpellation 1980/81:132 om sysselsättningen i Ryssby**Anf. 14** Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Kjell Nilsson har frågat mig *dels* om jag avser att vidta åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Etri Fönster AB i Ryssby, *dels* vilka åtgärder jag, om företagets beslut står fast, är beredd att vidta för att trygga Ryssbys överlevnad som ett livskraftigt samhälle.

Interpellationen är föranledd av att Etri Fönster AB den 11 mars 1981, efter avslutade MBL-förhandlingar, beslutat lägga ned tillverkningen av fönstersnickerier vid fabriken i Ryssby, Ljungby kommun.

Som jag i flera tidigare fråge- och interpellationssvar framhållit ankommer det på styrelsen i ett företag att vidta sådana struktur- och effektiviseringsåtgärder som den bedömer erforderliga för att ge företaget en långsiktig konkurrenskraft. Det är rimligt att företaget härvid överväger de effekter som olika strukturalternativ kan få på sysselsättningen och utvecklingen i övrigt.

När vi diskuterar situationen i Ryssby samhälle måste vi betrakta hela arbetsmarknaden i Ljungby kommun. Avståndet mellan Ryssby och Ljungby, som är kommunens centralort, är inte mer än ca 15 km.

Andelen arbetslösa i Ljungby kommun, som enligt ortsplanen är klassificerad som kommuncenter, ligger väsentligt lägre än genomsnittet såväl för samtliga kommuncentra utanför stödområden som för länet och riket. Under år 1980 uppgick arbetslösheten i Ljungby kommun till 0,7 %. Motsvarande andel för samtliga kommuncentra utanför stödområdet var ca 1,5 %. Vidare har kommunen i dag ungefär lika stor industrisysselsättning som år 1975, vilket innebär en gynnsam utveckling i förhållande till industriutvecklingen i stort. Industristrukturen i Ljungby kommun är relativt god med inlag av små och medelstora företag, som representerar flera branscher.

När sysselsättningsproblem uppstår måste tyngdpunkten i arbetet med att lösa dem bygga på initiativ i länen från företag, kommun och länsorgan. Länsstyrelsen har också tilldelats särskilda medel som bl. a. kan användas för att initiera sådana insatser. För budgetåret 1980/81 har regeringen från anslaget Åtgärder i anslutning till länsplanering anvisat länsstyrelsen i Kronobergs län 800 000 kr. för sådana åtgärder. Självfallet skall också de arbetsmarknadspolitiska medel sättas in som kan behövas för att underlätta de omställningsproblem som kan uppstå för berörd personal.

Anf. 15 KJELL NILSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på mina frågor om sysselsättningen vid Etri Fönster AB i Ryssby.

Svaret är kort och entydigt – industriministern är inte beredd att vidta några som helst åtgärder, och anledningen till det är enligt industriministern att åtgärderna inte är behövliga för Ryssby samhälle.

Ryssby är en liten ort med ca 900 invånare och ligger, som också

industriministern sade i svaret, 15 kilometer från Ljungby. Ljungby skall klara sysselsättningen för dem som nu arbetar i Ryssby. Ljungby har en fin industristruktur och har haft en god utveckling under flera år, menar industriministern. Ja, det är mycket som arbetsmarknaden i Ljungby skall orka med. Vi har här i kammaren tidigare diskuterat förhållandena vid Södra Skogsägarnas fabrik i Strömsnäsbruk, där ungefär 300 anställda har friställts. Jag kan tala om för industriministern, om han inte minns det, att deras sista arbetsdag var valborgsmässoafton. En mycket bitter stämning har självfallet utbredd sig i Strömsnäsbruk.

Arbetsmarknaden i Ljungby klarar inte att ta emot de friställda från Strömsnäsbruk. Nu skall Ljungby därutöver också ta emot dem som friställts i Ryssby.

Såvitt jag vet finns det inga lediga arbeten för träindustriarbetare i Ljungby. Träindustrin har minskat väsentligt i Ljungby, och metallindustrin har tagit över den största delen av arbetsmarknaden där. Detta skulle innebära att om man kan få något arbete i Ljungby tvingas man omskola sig till metallarbetare i stället för träindustriarbetare. Genomsnittsåldern är ganska hög vid Etris industrier, och det blir därför besvärligt för många människor med en sådan omställning. Dessutom skall man pendla en och en halv mil morgon och kväll efter att nu ha varit van vid att ha gångavstånd till sin arbetsplats.

Arbetsmarknadssituationen i Ljungby har försämrats mycket starkt under senare tid. Det pågår vid flera av industrierna i Ljungby förhandlingar om tredagarsvecka, och den goda sysselsättning som varit rådande i Ljungbyregionen har snabbt försämrats. Det kommer att bli mycket besvärligt att på arbetsmarknaden i Ljungby ta hand om dem som friställts vid Etris fabriker i Ryssby, även om man klarar omskolningsproblemen.

Ryssby är som sagt ett litet samhälle, där Etri är den helt dominerande industriarbetsplatsen. Företagets verksamhet har minskat litet grand under senare år, men i stort sett har företaget behållit sin storlek. Det här kommer att bli ett dräpslag mot sysselsättningen i hela Ryssby. En nedläggning kommer inte bara att drabba de anställda vid Etrifabriken, utan också dem som arbetar inom åkerirörelsen i Ryssby, vilken har hand om de flesta körningarna åt Etri. Det kommer också att bli besvärligt för hotellet på orten att leva vidare, när de som arbetar på Etri försvinner till andra delar av kommunen.

Ryssby har redan den största utpendlingen av tätorterna inom Ljungby kommun. Om Etri får lägga ner tillverkningen, riskerar Ryssby utan tvivel att bli en ren sovstad till Ljungby. Det parti som industriministern tillhör, centerpartiet, talar ofta om de små samhällenas stora värde. Jag kan dela denna uppfattning. Men om vi skall kunna behålla dessa små samhällen, får vi inte vid varje tillfälle säga att det inte gör någonting om hela sysselsättningen försvinner i det lilla samhället därför att det stora samhället kan ta hand om människorna. Här borde verkligen finnas ett tillfälle för industriministern att ta initiativ för att rädda sysselsättningen i Ryssby. Och med anknytning till den förra debatten vore det kanske bra att avsluta med

*Om sysselsätt-
ningen i Ryssby*

ett sådant initiativ – ingen vet ju hur regeringen ser ut om några dagar.

Etri gjorde en betydande vinst så sent som 1980, och företaget borde rimligen ta det ansvar för de anställda som det innebär att inte nu lägga ner verksamheten. Om företaget läggs ned, försvinner en kapacitet som är näst intill unik. Ryssbyfabriken har ett specialsortiment av fönster som jag tror det kommer att bli besvärligt för de andra fabriker inom koncernen att ta över. Risken är att tillverkningen splittras, vilket skulle försämra lönsamheten också vid de andra industrierna. Som industriministern nämnde i sitt svar har både lokala och centrala MBL-förhandlingar ägt rum. Här kan noteras att parterna inte alls är överens om nedläggningen. I både lokala och centrala förhandlingar har arbetstagarparten gått emot en nedläggning. Det är alltså rimligt att man gör den nödvändiga minskningen i produktionen vid många industrier i stället för att avhända sig hela kapaciteten i Ryssby, vilken skulle bli svår att återskapa om företaget får bättre avsättningsmöjligheter.

Den besvärliga situationen för Ryssbyfabriken beror naturligtvis på det låga bostadsbyggandet och den låga takten i reparationsarbetena inom befintlig bebyggelse. En hel del av detaljerna i den bebyggelse som är något äldre men ändå inte riktigt gammal är av dålig kvalitet – det gäller inte minst fönstersnickerierna. Och vi kan förvänta oss att fastighetsägarna och bostadsföretagen i detta land, så snart de får ekonomiska resurser, tvingas byta ut dessa fönsterpartier. Detta måste ske inom en mycket snar framtid. Då behövs den kapacitet som finns i Ryssby.

Jag vill fråga industriministern: Kan industriministern tänka sig att påverka företaget att beakta alternativet neddragning vid flera fabriker i stället för att genomföra en definitiv nedläggning av Ryssbyfabriken, vilket skulle innebära borttagandet av en kapacitet på fönstersnickerisidan som vi om några år med all sannolikhet behöver? Är det rimligt att det väl fungerande samhället Ryssby i fortsättningen skall finnas kvar i nuvarande form? Anser industriministern att Ryssby samhälle blir lika värdefullt för de där boende, om det blir en ren sovstad till Ljungby och all möjlighet till försörjning på orten försvinner? Menar statsrådet att det blir bättre förhållanden för människorna i Ryssby, om de förlorar den sysselsättning som nu finns där?

Industriministern sade att det ankommer på styrelsen att här fatta beslut. Jag är medveten om detta, men jag är också övertygad om att en kraftfull meningsyttring från statsrådet kan påverka styrelsen i den riktning som jag här har nämnt. Det vore lyckligt, både för fönsterproduktionen här i landet och för utvecklingen i Ryssby samhälle.

Anf. 16 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Jag har i många sådana här debatter ifrågasatt det rimliga i att uppta tid i riksdagens kammare med att diskutera frågor som egentligen hör hemma vid styrelsebordet i vederbörande företag eller måhända i de kommunala församlingarna. Jag måste dess värre ifrågasätta även denna debatts berättigande. Jag vill dock till Kjell Nilsson säga att jag som industriminister självfallet inte tänker gå in och påpeka för företaget hur man

där skall hantera sin framtidsplanering eller sin marknadsanpassning. Det måste företaget självt göra. Det finns MBL-förhandlingar och andra kontakter mellan de anställda och företagsledningen som skall tillgodose de anställdas behov av inflytande över utvecklingen. Frågor om vilka konsekvenserna blir för Ryssby samhälle och för Ljungby kommun av de ändrade dispositionerna inom företaget får man naturligtvis ta upp med de kommunala myndigheterna.

Jag vill avslutningsvis säga att jag är medveten om att de industriella problem som gäller svenskt näringsliv naturligtvis också drabbar Ljungby kommun liksom de drabbar hela vårt samhälle. Jag vill dock efter att ha tittat litet på omständigheterna i fallet säga att Ljungby kommun trots allt har bättre förutsättningar än de flesta kommuner att klara de omställningsproblem som följer i strukturförändringarnas spår. Jag tycker alltså att man med företagets, fackets, kommunens och i tillämplig omfattning länsmyndigheternas samverkan skall kunna lösa de problem som f. n. finns i Ryssby samhälle.

Anf. 17 KJELL NILSSON (s):

Fru talman! Jag beklagar att statsrådet anser att en sådan här fråga inte är mycket att diskutera i riksdagen. Den har dock med industripolitiken i vårt land att göra. Den berör direkt 90 människor och deras försörjning i detta samhälle. Om vi räknar in familjerna berörs ungefär 200 personer. Jag tycker inte alls att det är en så liten fråga att man inte kan ha en politisk uppfattning om hur man skall kunna lösa den. Har vi en industriminister är det rimligt att vi får framföra våra synpunkter till honom för att höra vad han har för möjligheter att påverka en utveckling som vi tycker är olycklig.

Jag tycker det är olyckligt att det här lilla samhället skall bli helt utan arbetsplatser, att endast några små servicearbetsplatser är kvar men ingen riktig resurs som kan sysselsätta människorna.

Menar man att vi inte skall ha en stark koncentration till tätorterna, kan man inte låta de samhällen som ligger 15 kilometer från tätorterna bli helt utan sysselsättning. Det blir dyrare och dyrare att pendla och svårare och svårare för människorna att leva under sådana förhållanden.

När det nu råder starkt delade meningar mellan de anställda i företaget – både på tjänstemannasidan och på arbetarsidan – och företagsledningen om hur man på lyckligaste sätt skall lösa situationen, vore det rimligt att statsrådet uttalade en mening. Jag menar därmed inte alls att statsrådet skall gå in och dirigera styrelsen.

Jag är rädd för att man här gör sig av med en kapacitet, som man inom en mycket snar framtid behöver för att klara det absolut nödvändiga underhållet av de fastigheter vi har i vårt samhälle. Avhänder vi oss kapaciteten i Ryssby – vilket vi gör om vi lägger ner den – är jag inte alls säker på att de andra fabriker som snabbt kan öka sin kapacitet så mycket att de också klarar den nedlagda kapaciteten i Ryssby. Denna fråga får alltså en mycket olycklig lösning, som på relativt kort tid kan ställa sig som icke önskvärd ur många synpunkter.

Måndagen den
4 maj 1981

*Om sysselsätt-
ningen i Ryssby*

Ljungby kommun har stora möjligheter att lösa denna fråga, menar statsrådet. Det gäller dels besvaren för dessa människor, dels att det skett en dramatisk försämring av sysselsättningsläget i Ljungby kommun på senare tid. Inte minst beroende på vår avsaknad av energipolitik i detta samhälle har ett av de större företagen inlett förhandlingar med de anställda om införande av tredagarsvecka, och flera företag i Ljungby kommun håller på med samma förberedelser. Det visar att det är en besvärlig situation, i stället för det ljusa läge som statsrådet försöker teckna.

6 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1980/81:190 till jordbruksutskottet

1980/81:192 till näringsutskottet

7 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:22

Finansutskottets betänkanden 1980/81:30 och 31

Skatteutskottets betänkanden 1980/81:44 och 49

Socialutskottets betänkanden 1980/81:30 och 31

Jordbruksutskottets betänkande 1980/81:26

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1980/81:16

Civilutskottets betänkande 1980/81:30

8 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1980/81:137

9 § På hemställan av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 12.26 att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

10 § Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 14.00.

11 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1980/81:194 om vissa ändringar i fråga om mark- och konkurrensvillkoren för statliga bostadslån m. m.

1980/81:195 om avveckling av Sölvbackaprojektet

12 § Anmäldes och bordlades

Socialutskottets betänkande

1980/81:28 om ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m. (prop. 1980/81:100 och 1980/81:118)

Utbildningsutskottets betänkande

1980/81:30 med anledning av förnyad behandling såvitt gäller anslag till driften av grundskolor m. m. och gymnasieskolor, m. m. (prop. 1980/81:100)

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:25 om skogsvårdsstyrelsernas organisation, m. m. och om anslag för budgetåret 1981/82 under tionde huvudtitelns avsnitt om skogsbruk (prop. 1980/81:100 och 1980/81:136)

Näringsutskottets betänkanden

1980/81:45 om vissa frågor rörande glasindustrin (prop. 1980/81:89)

1980/81:49 om Norrlands Skogsägares Cellulosa AB (prop. 1980/81:98)

Nr 129

Måndagen den
4 maj 1981

*Meddelande om
fråga*

13 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 4 maj

1980/81:394 av *Wiggo Komstedt* (m) till statsministern om skyldighet för statliga myndigheter att använda svensktillverkade bilar:

Nyligen företog statsministern en officiell resa till Kina. Detta stora land är naturligtvis intressant för många svenska exportföretag. Vi skall som bekant jobba och exportera oss ur vår ekonomiska kris. Kineserna har bl. a. visat intresse för att låta en svensk bilindustri bygga lastbilsfabriker i Kina för att lösa landets ökade transportbehov. Detta projekt är ett av de största som någonsin diskuterats med svensk industri. Kineserna har därmed låtit förstå att de placerat svensk bilindustri väldigt högt på den internationella skalan.

Genom TV visades bilder från statsministerns hemkomst. Där framgick att efter statsministerns ankomst till Arlanda flygplats gick färden vidare med bil – av utländskt fabrikat. Med åberopande av det anförda vill jag fråga statsministern:

Vill statsministern bidra till att regeringskansliet och statliga myndigheter använder svensktillverkade bilar?

14 § Kammaren åtskildes kl. 14.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert